

Odgojno-obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj

Grabić, Klara

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:633093>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

ODGOJNO OBRAZOVNI SUSTAV U
REPUBLICI HRVATSKOJ

KLARA GRABIĆ

Split, 2022.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Studij: Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Opća pedagogija

ODGOJNO-OBRAZOVNI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ

Studentica:

Klara Grabić

Mentor: doc. dr. sc. Branimir Mendeš

Komentor: Ante Grčić

Split, lipanj 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Odgoj	2
3. Obrazovanje.....	4
4. Sustav odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj.....	6
5. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	7
6. Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje.....	9
7. Srednjoškolski odgoj i obrazovanje.....	11
8. Visoko obrazovanje	12
9. Obrazovanje odraslih.....	13
10. Zaključak	16
11. Literatura	17
Sažetak.....	19
Summary.....	20

1. Uvod

Odgoj potječe još od nastanka prvih zajednica te su se kroz povijest promjenama u društvu mijenjali i ciljevi odgoja kao i mnogi pojmovi koji su povezani sa terminom odgoja. Jedan od pojmova koji se usko veže s pojmom odgoja je i obrazovanje. Iako se govori o različitim terminima, brojni autori smatraju kako su odgoj i obrazovanje međusobno isprepleteni pa čak i nedjeljivi.

U ovom radu naglasak je na odgojno obrazovnom sustavu u Republici Hrvatskoj odnosno na njegovim podsustavima u koje ubrajamo: rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, srednjoškolski odgoj i obrazovanje te visoko obrazovanje. Svaki od tih podsustava temelji se na određenim dokumentima, zakonima, pravilnicima, planovima i programima. Dokument koji obuhvaća prve tri razine odgojno-obrazovnog sustava naziva se nacionalni okvirni kurikulum te se njime definiraju sva temeljna pitanja školstva.

Uz navedene podsustave odgoja i obrazovanja u ovom radu daje se pregled i obrazovanja odraslih koje je također dio obrazovnog sustava Republike Hrvatske. U tom dijelu navest će se načela obrazovanja odraslih kao i smisao, funkcije i specifičnosti koje uključuje takav oblik obrazovanja.

2. Odgoj

Odgoj potječe od nastanka prvih zajednica, u kojima se, kako navode Matijević, Bilić, Opić (2016) pod pojmom odgoja podrazumijevalo imitiranje starijih članova u plemenu, odnosno njihovih radnji i postupaka. Zapravo, mlađi članovi zajednica morali su dokazivati da su stekli određene vještine za preuzimanje odgovornosti za druge. Svi su članovi imali važnu ulogu u plemenu s obzirom da su njihove sposobnosti ovisile o preživljavanju svih ostalih članova zajednice, a ulogu učitelja su imali roditelji i/ili stariji članovi.

„Termin odgoj, odnosno grčki *paideia*, prvi spominje Eshil (525. – 426. god. p.n.e.) u smislu dići na noge (dijete), podići (dijete), odnosno, odgajati (dijete)“ (Miljković, Đuranović, Vidić, 2019:9). Isti se termin kasnije koristi kod Aristofana, Homera i Platona u kontekstu vježbanja, poučavanja, othranjivanja, njegovanja i sl., no ta su se značenja i pojmovi tijekom povijesti znatno mijenjali, iako jedinstvena i konačna definicija odgoja ne postoji ni danas. Prema Mušanović i Lukaš (2011) i sam začetak pedagoške misli nalazimo u antici, a razlog tome je što u polisima odgoj djece nije bila privatna stvar pojedinca, već javno i političko, odnosno državno pitanje pa su stari Grci već tada morali postaviti i riješiti sva pitanja o javnom odgoju koja rješavaju i današnje države.

„Sa sviješću (zapadnog) čovjeka o mogućnosti zahvaćanja u vlastiti razvoj u smislu unaprjeđivanja pojedinca, a preko njega i čitavog društva, pojavljuje se pedagoško shvaćanje odgoja, kojim odgajanje postaje puno više od svakodnevne (tradicijom prenošene) prakse“ (Mijatović, 1999:178). Prema Mušanović i Lukaš (2011) oslanjajući se na spoznaje o odgoju brojnih pionira, pedagogija je u 19. stoljeću dosegla teorijsku razinu dostatnu za znanstveno utemeljenje; stekla je znanstveni i akademski status.

Mijatović (1999) navodi kako se teškoća da se opiše predmet znanosti o odgoju sastoji u tome što odgoj nije „vidljivi predmet“ nego to postaje tek razumijevanjem te kako se odgoj razumijeva ovisno o perspektivi iz koje se promatra. „Fenomen odgoja izmiče svim pokušajima jasnog, konačnog i jednoznačnog definiranja. Odgoj je multidimenzionalni i interdimenzionalni fenomen pa treba prihvatiti i metodički respektirati tezu kako govoriti o odgoju znači govoriti o svemu“ (Mušanović i Lukaš, 2011:1).

„Odgoj je cjeloživotni proces usvajanja znanja i sposobnosti, bilo putem formalnog obrazovanja kao što su škole ili neformalnim iskustvenim učenjem“ (Ornstein i Levine, 2008, prema Matijević i sur., 2016). Prema Mijatović (1999) odgoj se razumije iz osobnog učenikovog iskustva, drugi iz odgajateljevog iskustva, a treći ga razumiju iz obzora određenog praktičnog i/ili spoznajnog interesa. Miljković i sur. (2019) navode tri oblika odgoja i obrazovanja te ih s obzirom na načine i uvjete organizacije dijelimo na: formalni (priznati stupnjevi obrazovanja), neformalni (izvan redovnog školskog sustava) i informalni (samoodgoj i samoobrazovanje). Mušanović i Lukaš (2011) također navode formalno obrazovanje koje se ostvaruje u procesu školovanja unutar socijalne ustanove, a nasuprot tome navode kako se informalno obrazovanje zbiva svugdje pri čemu dijete uči promatrajući okolinu.

„Društvene i tehnološke promjene, ponajprije globalizacija i digitalizacija, u kojima odrastaju djeca u 21. stoljeću, neizbježno su utjecale na nova, posve drukčija stajališta o odgoju“ (Matijević i sur, 2016:81). Plaza Leutar (2020) smatra kako je posebno danas imperativ da se odgoj preispituje i redefinira sa svrhom da se osuvremeni i razvije te se na taj način razvije i društvo u cjelini. Gudjons (1994 prema Matijević i sur., 2016) odgojem naziva vezanost za okolinu, odnosno ljudsku brigu i djelovanje. Smatra se da takav odgoj omogućuje djeci razvoj i usvajanje načina ponašanja koji im omogućuju život u svojoj vlastitoj grupi. „Cilj suvremenog poimanja odgoja je omogućiti djetetu i mladom čovjeku prepoznavanje životnih izazova te adekvatno odgovaranje na njih, i s razine intelekta i s razine osjećaja i pragme“ (Plaza Leutar, 2020:395).

3. Obrazovanje

Pojam koji je usko povezan s pojmom odgoja je obrazovanje. „Odgoj i obrazovanje su isprepleteni i u svome temelju nedjeljivi koncepti, procesi, sadržaji i ishodi, zbog čega se u nekim kulturama odgojno-obrazovni proces imenuje jednim terminom, primjerice edukacija“ (Miljković i sur., 2019:9). Miljković i sur. (2019) navode kako se često naglašava kako odgoj u širem značenju obuhvaća i obrazovanje, odnosno, ostvarenost željenih ishoda u kognitivnom i psihomotoričkom području. „U širem smislu, obrazovanje se odnosi na one procese koji čovjeka čine razumnim ili određenja čovjeka kao homosapiensa – čovjek kao razumno biće, čovjek kao reflektivno biće, biće koje je sposobno spoznati i svjesno djelovati“ (Mušanović i Lukaš, 2011:42).

Prema Mušanović i Lukaš (2011) obrazovanje u užem značenju je društveno-individualni interaktivni proces u kojem se razvijaju sposobnosti potrebne za učenje, stavovi i vrijednosti te se stječu znanja, vještine i navike potrebne za samostalno i savjesno djelovanje u ljudskoj zajednici. Silov (2004) obrazovanje definira kao plansko, smisleno, organizirano razvijanje kognitivnih sposobnosti i navodi da je to niži rodni pojam u odnosu prema pojmu odgoja.

Matijević i sur. (2016) ističu kako je nedvojbeno da učenje utječe na naše ponašanje i stvaranje naše ličnosti, ali nije nevažno da naše vrijednosti, karakterne i voljne osobine, stavovi, mentalne i motoričke vještine i sposobnosti pridonose učenju, promjenama ponašanja, ali i postizanju boljih obrazovnih rezultata. Odgoj i obrazovanje su procesi koji se međusobno isprepleću i dopunjuju, a zanemarivanje jednog ili drugog ima često dugoročno štetne efekte u životu pojedinaca. Matijević i Radovanović (2011 prema Matijević i sur., 2016) navode kako se u obrazovnom procesu ostvaruju ciljevi obrazovanja koji su usmjereni stjecanju znanja, vještina i navika. Kada se misli na obrazovanje kao rezultat, onda se upotrebljava i naziv obrazovanost.

Prema Matijević i sur. (2016) razlikujemo namjerni ili intencionalni odgoj i obrazovanje koji se odnosi na smišljeno, organizirano i namjerno djelovanje na dijete te funkcionalni pod kojim podrazumijevamo neplanirane utjecaje iz okoline. Miljković i sur. (2019) smatraju da su ciljevi odgoja i obrazovanja uvjetovani svjetonazorom i kulturom određenog društva. Matijević i sur. (2016) ističu kako nije moguće postići da pripadnici različitih naroda, vjera, rasa, kultura i političkih opredjeljenja prihvate isti model

školovanja i iste odgojne sadržaje i ideale. Prema Mijatović (1999) najčešće nailazimo na podjelu na opće i individualne ciljeve obrazovanja. Dok se općim ciljevima određuju elementi vezani za znanje, sposobnost, stručnost, svjetonazor i društvenu odgovornost, tj. na akademske, profesionalne i društvene ciljeve, individualni ili osobni ciljevi odnose se na razvijanje svijesti o sebi i samorazvoj.

„Pojam obrazovanja obuhvaća društvenu dimenziju koja je određena društvenim oblikom, sredinom u kojoj se uči, načinima, oblicima i sadržajima učenja te individualnu dimenziju koja se očituje činjenicom da je obrazovanje individualni proces učenja“ (Mušanović i Lukaš, 2011:43). S obzirom na to da je društvo danas izloženo brojnim promjenama, obrazovanje zahtijeva i određenu dozu prilagodljivosti različitim potrebama i interesima. „Obrazovanje u vremenu u kojem živimo zahtijeva više nego ikada svakodnevno učenje i određene razine naobrazbe kako bismo, koristeći dosege znanosti i tehnike, radili u suvremenim uvjetima i bili aktivni građani“ (Mijatović, 1999:206).

4. Sustav odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj

U odgojno-obrazovni sustav neke zemlje uglavnom ubrajamo određene razine školstva koje su povezane u jednu cjelinu. „Sustavom odgoja i obrazovanja smatramo sve one elemente (sredstva, sadržaj, organizaciju, metode rada i oblike evaluacije, opremu i učitelje) koji na izravan i neizravan način, dinamički i vremenski unaprijed poznato, djeluju prema ostvarivanju svrhe i zadaća u okviru školskog sustava i svih njegovih oblika na postvarivanju odgoja, obrazovanja i izobrazbe mladog naraštaja na raznolikim razinama“ (Mijatović, 1999:293).

Prema Ministarstvu znanosti i obrazovanja (2018) sustav obrazovanja Republike Hrvatske se sastoji od: ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnoškolskog obrazovanja, srednjoškolskog obrazovanja te visokog obrazovanja. Milat (2005) navodi podjelu školskog sustava Republike Hrvatske na podsustav predškolskog odgoja, osnovnog obrazovanja, srednjeg obrazovanja, visokog obrazovanja, specijalnih škola te učeničke i studentske domove.

„Suvremene države sva temeljna pitanja školstva, nakon javne rasprave definiraju u političko-pedagoškom dokumentu koji nazivamo *nacionalni okvirni kurikulum*. Na navedenom se dokumentu u Republici Hrvatskoj temelje odgoj i obrazovanje na predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini“ (Mušanović i Lukaš, 2011:59).

5. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Prema Ministarstvu znanosti i obrazovanja (2018) rani i predškolski odgoj u Republici Hrvatskoj uređen je Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (Narodne novine br.:10/1997, 107/2007, 94/2013 i 98/2019) i pripadajućim podzakonskim aktima.

„U dječjem vrtiću ostvaruju se:

- redoviti programi njege, odgoja, obrazovanja, zdravstvene zaštite i unaprjeđenja zdravlja djece i socijalne skrbi djece rane i predškolske dobi koji su prilagođeni razvojnim potrebama djece te njihovim mogućnostima i sposobnostima,
- programi za djecu rane i predškolske dobi s teškoćama u razvoju,
- programi za darovitu djecu rane i predškolske dobi,
- programi na jeziku i pismu nacionalnih manjina,
- programi predškole i
- drugi odgojno-obrazovni programi.“ (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju NN 10/97 (NN 98/19, čl. 15))

Istim zakonom se određuje da se odgoj i obrazovanje djeteta u ranoj i predškolskoj dobi ostvaruje temeljem kurikuluma dječjeg vrtića i nacionalnog kurikuluma za predškolski odgoj i obrazovanje. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj sadržava sadržava polazišta, vrijednosti, načela i ciljeve s kojima se usklađuje svaki vrtić. Ipak, bitno je naglasiti kako svaki vrtić ima vlastiti put razvoja s obzirom specifičnosti koje ga određuju.

Prema Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) rani i predškolski odgoj i obrazovanje namijenjen je djeci koja su navršila šest mjeseci pa sve do polaska u osnovnu školu. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2018) dijeli sustav na dva odgojno-obrazovna ciklusa:

1. jaslični (namijenjen djeci od šest mjeseci do navršene treće godine djetetova života)
2. vrtićni (od navršene treće godine djetetova života do polaska u osnovnu školu)

U Nacionalnom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014) navodi se kako je godina prije polaska u školu obvezna godina predškolskog odgoja i obrazovanja za svu djecu u Republici Hrvatskoj te da se kurikulum predškole odnosi i na djecu koja do tada nisu

bila obuhvaćena nijednim oblikom redovnog programa vrtića. Previšić (2007) naglašava kako gotovo sve europske i izvaneuropske zemlje prakticiraju načelo dobrovoljnosti na predškolskoj razini, a odnosi se na to da nacionalna obrazovna politika osigurava uvjete za ostvarenje nacionalnog kurikulumu, ali ne obvezuje dijete na ulazak u obrazovni sustav te je odluka o korištenju navedene mogućnosti isključivo prepuštena roditelju. Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014) usmjeren je prema osiguranju dobrobiti za dijete, a uključuje osobnu, emocionalnu i tjelesnu dobrobit, obrazovnu te socijalnu dobrobit.

Mendeš (2020) ističe kako upravo prve godine života imaju poseban značaj s obzirom na to da rano djetinjstvo predstavlja razvojno razdoblje najintenzivnijeg tjelesnog i psihičkog razvoja pa se upravo u tom razdoblju postavljaju temelji razvoja pojedinca. Prema Previšić (2007) djeci se mora omogućiti da svoje djetinjstvo žive u najboljim uvjetima te iako ono izgleda kao faza, društvo bi se trebalo maksimalno zalagati da se djeci u ovoj dobi omogući maksimalna briga i zadovoljavanje njihovih potreba i prava. Također, Vukasović (2001) smatra da o odgojnim uvjetima djeteta rane dobi u najvećoj mjeri ovisi čitav njegov daljnji napredak i razvitak te da je propuste iz tog razdoblja teško kasnije nadoknaditi.

6. Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje

Prema Ministarstvu znanosti i obrazovanja (2021) odgoj i obrazovanje u osnovnoj školi započinje upisom učenika u prvi razred, u pravilu traje od šeste do petnaeste godine života te je obvezno za sve učenike u Republici Hrvatskoj. Iznimka su učenici koji imaju višestruke teškoće u razvoju, pa kod njih osnovna škola traje najdulje do 21. godine života. U osnovnoj školi izvode se redoviti i posebni programi, a osobe koje su starije od 15 godina i koje nemaju završenu zakonom obveznu osnovnu školu, mogu se uključiti u program osnovnog obrazovanja namijenjenog za odrasle. Stoga razlikujemo 3 područja osnovnog obrazovanja, a to su: redovno (obvezno), umjetničko obrazovanje i obrazovanje odraslih.

Osnovno obrazovanje omogućuje učeniku stjecanje znanja i sposobnosti koje su mu potrebne za nastavak obrazovanja. Mijatović (1999) navodi kako je osnovna škola temelj cjelokupnog školskog i odgojno-obrazovnog sustava te da je ona i općeobrazovna i odgojna osnova za svako daljnje školovanje, za izvanškolsko i samostalno obrazovanje kao i za permanentno usavršavanje i doživotno obrazovanje. Vukasović (2001) smatra kako dijete polaskom u školu prihvaća određene društvene obveze prema obitelji, školi i društvenoj zajednici te da igra nije više glavni oblik aktivnosti, već su to sada učenje i rad. Na takav način škola ima zadatak razvijati pozitivne i odgovorne stavove prema učenju, radu, dužnostima i obvezama. Mijatović (1999) kao svrhu osnovne škole navodi ostvarenje svoje društvene i kulturološke funkcije, ali ponajprije prihvaćanje djeteta i uključivanje u institucionalni odgoj, pružanje učinkovitog elementarnog obrazovanja kako bi svako dijete kao jedinstveno biće započelo svoje samoostvarivanje u slobodi.

„Ciljevi odgoja i obrazovanja u školskim ustanovama su:

- osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unapređivati njihov intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima,
- razvijati učenicima svijest o nacionalnoj pripadnosti, očuvanju povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta,
- odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima i pravima djece, osposobiti ih za življenje u multikulturalnom svijetu, za poštivanje različitosti i toleranciju te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva,

- osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i znanstvenih spoznaja i dostignuća,

- osposobiti učenike za cjeloživotno učenje.“ (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi NN 87/08 (NN 64/20, čl. 4, str. 3))

7. Srednjoškolski odgoj i obrazovanje

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2018) navodi kako se srednjoškolskim obrazovanjem svakome pod jednakim uvjetima i prema njegovim sposobnostima, nakon završetka osnovnog školovanja, omogućava stjecanje kompetencija za uključivanje na tržište rada i nastavak obrazovanja na visokim učilištima. Mijatović (1999) kao jednu od svrha i zadaća srednjeg obrazovanja također navodi obrazovanje i osposobljavanje mladeži i odraslih za nastavak obrazovanja – za studij na višim i visokim školama, fakultetima i akademijama čime se srednje obrazovanje povezuje sa segmentom višeg i visokog obrazovanja i znanstvenog osposobljavanja.

Prema Mijatović (1999) srednje škole se prema vrstama nastavnog plana i programa dijele u tri skupine: gimnazije, strukovne i umjetničke škole. „Gimnazije će vas pripremiti za nastavak obrazovanja, strukovne škole osposobiti za uključivanje na tržište rada ili vam pružiti mogućnost nastavka obrazovanja, a umjetničke škole omogućiti stjecanje znanja, razvoj vještina, sposobnosti i kreativnosti u različitim umjetničkim područjima.“ („Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]“, 2018: 1). Mušanović i Lukaš (2011) navode kako općeobrazovna jezgra u strukovnim i umjetničkim školama predstavlja minimum općeg obrazovanja koje je škola dužna osigurati učenicima, dok gimnazije kao općeobrazovne srednje škole imaju u cjelosti općeobrazovni kurikulum. Vukasović (2001) ističe kako su se prema prvoj školskoj reformi pedesetih godina stručne škole nastojale dovesti u što ravnopravniji položaj prema gimnazijama, pa su se radi podizanja opće kulture njihovih polaznika kao i mogućnosti nastavljanja studija proširivali opće obrazovni sadržaji u strukovnim školama.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2018) navodi kako djelatnost srednjeg odgoja i obrazovanja obavljaju srednjoškolske ustanove i druge javne ustanove, a ono obuhvaća različite vrste i oblike odgoja i obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja. Srednjoškolske ustanove su srednje škole i učenički domovi.

8. Visoko obrazovanje

Nastavak srednjoškolskog obrazovanja odvija se putem sustava visokog obrazovanja, a često se koristi i naziv akademsko obrazovanje. „Visoko obrazovanje u Hrvatskoj je prvenstveno regulirano Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11) koji je pružio okvir za provedbu Bolonjskog procesa i modernizaciju organizacijske sheme u znanosti i visokom obrazovanju“ (Eurydice, 2022). Milat (2005) ističe kako je osnovna ideja Bolonjske deklaracije izgraditi međusobno usporedive nacionalne sustave visokog obrazovanja te kako bi takav ustroj, sadržaj i kvaliteta studija omogućili profesorima i studentima pokretljivost tijekom studija, a studentima olakšali zapošljavanje na zajedničkom europskom tržištu.

„Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje predstavljaju djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku i sastavni su dio međunarodnog, posebno europskoga, znanstvenoga, umjetničkog i obrazovnog prostora.“ (Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN, 123/03, čl. 2)). Vrste visokih učilišta su sveučilište te fakultet i umjetnička akademija u njegovom sastavu, veleučilište i visoka škola.

„Sveučilišni studiji osposobljavaju studente za obavljanje poslova u znanosti i visokom obrazovanju, poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito te obuhvaćaju preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studij, dok stručni studiji pružaju studentima primjerenu razinu znanja i vještina koje će im omogućiti obavljanje stručnih zanimanja te osposobiti za neposredno uključivanje u radni proces, a obuhvaćaju kratki stručni studiji, preddiplomski stručni studij i specijalistički diplomski stručni studij“ („Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]“, 2018: 1).

„Akademski naziv stječe osoba koja završi preddiplomski sveučilišni studij, diplomski sveučilišni studij i poslijediplomski specijalistički studij. Stručni naziv stječe osoba koja završi stručni studij i specijalistički diplomski stručni studij. Akademski stupanj stječe osoba koja završi poslijediplomski sveučilišni studij.“ (Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju NN 107/07 (118/12, čl. 2))

9. Obrazovanje odraslih

Znanost koja se razvila u okviru pedagogije, a bavi se proučavanjem učenja odraslih naziva se andragogija. „Andragogija se u znanstvenoj i kolokvijalnoj komunikaciji najčešće određuje kao *znanost o obrazovanju odraslih* ili kao *znanost o odgoju i obrazovanju odraslih*. Andragogija je posebna disciplina razvijena iz pedagogije koja je nastala kao potreba čovjeka da uči cijeloga života, a njezine korijene nalazimo još i u antičkom društvu“ (Milat, 2005:139).

U Republici Hrvatskoj obrazovanje odraslih je dio obrazovnog sustava te uključuje sve oblike obrazovanja koji se odnose na osobe starije od 15 godina.

„Obrazovanje odraslih temelji se na načelima:

-cjeloživotnog učenja

-prava na obrazovanje

-slobodnog izbora vrste i načina obrazovanja

-uključivosti i dostupnosti. (Zakon o obrazovanju odraslih (NN, br. 144/2021, čl. 3))

Usmjerenost obrazovanja odraslih osoba je na stjecanju i razvoju kompetencija koje su ključne u okviru cjeloživotnog učenja. Isto tako, značajno je usvajanje znanja i vještina potrebnih kako bi se stekli skupovi ishoda učenja ili kvalifikacije. Vukasović (2001) navodi kako je smisao odgoja i obrazovanja odraslih da svakom građaninu omogući stjecanje znanja, formiranje umijeća i navika, razvitak tjelesnih i intelektualnih sposobnosti, usvajanje vrijednosnih kriterija, uvjerenja i stavova, ovladavanje kulturom učenja, rada, ponašanja i vrednovanja, u skladu s njihovim osobnim željama, interesima, mogućnostima i potrebama. Prema Milat (2005) učenje odraslih je uglavnom u funkciji rada te je andragogija po funkciji usmjerena za obavljanje određenih poslova ili (rukovodnih) funkcija. Vukasović (2001) navodi neke prednosti zrelog doba, kao što su životno iskustvo, određeno predznanje, razvijene sposobnosti, više dolaze do izražaja potrebe, interesi, motiviranost za učenje, doškoloavanje, prekvalificiranje.

Milat (2005) navodi kako niz specifičnosti koji razlikuju odrasle koji uče i mladež koja je uključena u redovito školovanje moraju uvjetovati i specifičnosti u sadržajnom, didaktičkom i metodičkom aspektu rada. „Uključivanjem obrazovanja odraslih u hrvatski obrazovni sustav

proširio se i sadržaj formalnoga obrazovanja; osim osnovnoškolskoga, srednjoškolskoga i visokoškolskoga obrazovanja, formalno obrazovanje uključuje i program prekvalifikacije, kao i stručnog osposobljavanja i usavršavanja“ Vekić (2015:10).

„Obrazovanje odraslih odvija se kao formalno obrazovanje (osnovnoškolsko, srednjoškolsko, visokoškolsko obrazovanje, prekvalifikacija, stručno osposobljavanje te stručno usavršavanje), neformalno obrazovanje (tečaj, seminar, radionica, konferencija, stručni skup) i samoobrazovanje“ Vekić (2015:10). Vukasović (2001) navodi osnovna 3 organizacijska oblika nastave, a to su: konzultativno-instruktivna nastava, dopisno-konzultativna nastava i multimedijaska nastava na daljinu, a uz njih postoje i seminari, savjetovanja, tribine, konzultativni sastanci. Milat (2005) spominje i sljedeće organizacijske oblike: škole, seminari, tečajevi, ciklusi predavanja, diskusijske večeri, debatni klubovi, učenje na daljinu, samostalno učenje i osposobljavanje. Takvi organizacijski oblici se razlikuju od onih koji se provode po nastavnim planovima i programima škola za redovite učenike, a najviše iz razloga jer se odrasli uključuju u školovanje iz drugačijih poticaja (napredovanje u struci, bolja plaća, bolja pozicija), ali i sa određenim životnim iskustvom što zahtjeva prilagođenost programa potrebama odraslih polaznika.

Vukasović (2001) navodi kako gospodarski napredak iz osnova mijenja strukturu društva i uvjete života suvremenog čovjeka što snažno utječe na cilj, zadatke i karakter suvremenog odgoja i obrazovanja, jer se javlja potreba za širim, potpunijim i kvalitetnijim obrazovanjem. Također, Vekić (2015) smatra kako iz takvih razloga raste potreba kojom se stječu nova znanja, obrazuju radnici i svi ostali sudionici građanskog života kako bi uspješno izvršavali dosadašnje i nove životne uloge. „Elektronički uređaji i informacijsko – komunikacijska tehnologija zaposjeli su sve sfere života i svakodnevno je učenje, osobito u urbanoj sredini, postalo nužnost, gotovo uvjet opstanka pa stoga danas nitko ne dvoji oko potrebe obrazovanja odraslih. Nikada nije bilo toliko seminara, radionica, edukacija svih vrsta za zaposlenike svih razina, skupljanja bodova, licenciranja profesionalnih djelatnosti“ (Miljković i sur., 2019:213).

Vukasović (2001) navodi kako je odgoj kao proces razvijanja, usavršavanja i oblikovanja čovjeka kontinuirani proces koji traje od rođenja do smrti te iako je nešto više naglašen u razdoblju djetinjstva i mladenaštva, ne znači da je u to vrijeme i završen proces odgoja i obrazovanja. Upozorava se na to jer se često polazi od pretpostavke da su odrasli ljudi već formirani u odgojnom pogledu. Autori Miljković i sur. (2019) također postavljaju pitanje zašto se pod edukacijom odraslih obično podrazumijeva njihovo obrazovanje, a ne i odgoj te

ističu kako je moguće da se pretpostavlja kako su odrasli već dovoljno odgojeni pa im više nije potrebno ili nije moguće.

10. Zaključak

Odgojno obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj čine četiri podsustava: rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, srednjoškolski odgoj i obrazovanje te visoko obrazovanje. Rani i predškolski odgoj i obrazovanje se sastoji od jasličnog i vrtićnog odgojno-obrazovnog ciklusa, a obuhvaća svu djecu koja su navršila šest mjeseci pa sve do polaska u osnovnu školu. Godina prije polaska u osnovnu školu (predškola) obvezna je za svu djecu u Republici Hrvatskoj. Odgoj i obrazovanje u osnovnoj školi traje od šeste do petnaeste godine a provodi se kroz programe koji mogu biti redoviti i posebni te je obvezno za sve učenike u Republici Hrvatskoj. Osnovna škola obuhvaća redovno obrazovanje, umjetničko obrazovanje i obrazovanje odraslih. Srednjoškolski odgoj i obrazovanje se provodi nakon završenog osnovnog školovanja u svrhu stjecanja kompetencija i nastavka obrazovanja. U tom podsustavu razlikujemo gimnazije, strukovne škole i umjetničke škole. Visoko obrazovanje započinje nakon srednje škole, a završava se stjecanjem akademskog znanja. Izvodi se na sveučilišnim i stručnim studijskim programima u kojima studenti stječu kvalifikacije te potrebna znanja i vještine. U obrazovni sustav Republike Hrvatske ubrajamo još i obrazovanje odraslih koje uključuje obrazovanje osoba starijih od petnaest godina. Obrazovanje odraslih se odvija u obliku formalnog obrazovanja, neformalnog obrazovanja i samoobrazovanja.

11. Literatura

1. Eurydice (2022). Visoko obrazovanje. Brussels. Preuzeto s https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-14_hr?2nd-language=hr
2. Matijević, M., Bilić, V., Opić, S. (2016). *Pedagogija za učitelje i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga i Učiteljski fakultet u Zagrebu
3. Mendeš, B. (2020). *Prema suvremenom dječjem vrtiću: Pedagoška kretanja i promjene u sustavu ranog i predškolskog odgoja u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
4. Mijatović, A. Ur. (1999). *Osnove suvremene pedagogije*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor
5. Milat, J. (2005). *Pedagogija – teorija osposobljavanja*. Zagreb: Školska knjiga
6. Miljković, D., Đuranović, M., Vidić, T. (2019). *Odgoj i obrazovanje – iz teorije u praksu*. Zagreb: IEP-D2i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
7. Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO] (2018). *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje*. Preuzeto 10.03.2022. s <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje/128>
8. Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2018). *Odgoj i obrazovanje*. Preuzeto 15.03.2022. s <https://mzo.gov.hr/odgoj-i-obrazovanje/109>
9. Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2018). *Srednjoškolski odgoj i obrazovanje*. Preuzeto 17.03.2022. s <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/srednjoskolski-odgoj-i-obrazovanje/130>
10. Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2018). *Visoko obrazovanje*. Preuzeto 21.03.2022. s <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/visoko-obrazovanje/133>
11. Ministarstvo znanosti i obrazovanja [MZO]. (2021). *Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje*. Preuzeto 17.03.2022. s <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/osnovnoskolski-odgoj-i-obrazovanje/129>
12. Ministarstvo znanosti i obrazovanje [MZO]. (2018). *Djelatnost odgoja i obrazovanja*. Preuzeto 15.03.2022. s <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/djelatnost-odgoja-i-obrazovanja/124>

13. Mušanović, M. i Lukaš, M. (2011). *Osnove pedagogije*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo
14. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. (2015). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.
15. Plaza Leutar, M. (2020). Odgoj kao izazov i ponuda smisla – povijest, perspektive i logoterapija . *Napredak*, 161 (3-4), 391-410. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/249645>
16. Previšić, V. (2007). *Kurikulum: teorije, metodologija, sadržaj, struktura*. Zagreb: Školska knjiga
17. Vekić, M. (2015). Obrazovanje u novome ruhu: cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih. *Hrvatski jezik*, 2 (3), 5-14. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/172038>
18. Vukasović, A. (2001). *Pedagogija*. Zagreb: Hrvatski katolički zbor „MI“
19. Zakon o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju NN 107/07 (118/12) preuzeto 20.03.2022. s <https://www.zakon.hr/z/323/Zakon-o-akademskim-i-stru%C4%8Dnim-nazivima-i-akademskom-stupnju>
20. Zakon o obrazovanju odraslih NN 144/21 preuzeto 24.03.2022. s <https://www.zakon.hr/z/384/Zakon-o-obrazovanju-odraslih>
21. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi NN 87/08 (NN 64/20). Preuzeto 17.03.2022. s <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>
22. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju NN 10/97 (NN 98/19). Preuzeto 12.03.2022. s <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-predškolskom-odgoju-i-obrazovanju>
23. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju NN 123/03. Preuzeto 20.03.2022. s <https://www.zakon.hr/z/320/Zakon-o-znanstvenoj-djelatnosti-i-visokom-obrazovanju>

Sažetak

Odgoj i obrazovanje su međusobno povezani procesi koji imaju značajnu ulogu u životu svakog pojedinca. Odgojno-obrazovne zadaće ostvaraju se kroz odgojno-obrazovni sustav putem raznih programa i djelatnosti. U Republici Hrvatskoj postoji više podsustava u kojima se provodi odgoj i obrazovanje, a to su: rani i predškolski odgoj i obrazovanje, osnovnoškolski odgoj i obrazovanje, srednjoškolski odgoj i obrazovanje te visoko obrazovanje. Također, u dio obrazovnog sustava ubrajamo i obrazovanje odraslih.

Ključne riječi: odgoj, obrazovanje, odgojno-obrazovni sustav

Summary

Upbringing and education are interrelated processes that play a significant role in the life of each individual. Educational tasks are realized through the educational system through various programs and activities. In the Republic of Croatia, there are several subsystems in which education is provided, namely: early and preschool education, primary education, secondary education and higher education. We also include adult education in the education system.

Keywords: upbringing, education, educational system

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Klara Grabić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 28.6.2022.

Potpis

Grabić Klara

OBRAZAC I.P.

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU**

STUDENT/ICA	Klara Grabić
NASLOV RADA	Odgovorno obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj
VRSTA RADA	završni rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	društvene znanosti
ZNANSTVENO POLJE	pedagogija
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	doc. dr. sc. Branimir Menduš
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	Ante Grčić, prof.
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. doc. dr. sc. Branimir Menduš 2. doc. dr. sc. Ivana Visković 3. Ante Grčić, prof.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

- a.) u otvorenom pristupu
- b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu
- c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 28.6.2022.

mjesto, datum

Grabić Klara

potpis studenta/ice